

Полтавська битва та її значення для подальшого розвитку України

КЗ «Подільський науково-технічний ліцей для обдарованої молоді»

Анотація

Наукова стаття присвячена дослідженню та вивченню Полтавської битви, її причин та наслідків, а також значення для Північної війни. Крім цього з статті можна довідатись цікаві факти про цю битву та відносини України зі Швецією на початку 18 століття, а також про відносини між Карлом XII, Іваном Мазепою та Петром I. В даній науковій роботі згадується подальша доля українського народу, тобто як Полтавська битва вплинула на культуру та економічний розвиток України. Також представлені плюси та мінуси цієї битви для нашої держави.

Ключові слова: відносини між Карлом XII, Іваном Мазепою та Петром I, Полтавська битва, Велика Північна війна, гетьман Скоропадський, Гетьманська резиденція, російські офіцери, Швеція.

Abstract

The scientific article is devoted to the study and study of the Battle of Poltava, its causes and consequences, as well as its significance for the Northern War. In addition, interesting facts about this battle and relations between Ukraine and Sweden in the early 18th century, as well as relations between Charles 12, Ivan Mazepa and Peter 1 can be found in the article. This scientific work mentions the further fate of the Ukrainian people, that is, how the Battle of Poltava affected on the culture and economic development of Ukraine. The advantages and disadvantages of this battle for our country are also presented.

Keywords: relations between Charles 12, Ivan Mazepa and Peter 1, Battle of Poltava, Great Northern War, Hetman Skoropadsky, Hetman residence, Russian officers, Sweden.

Історія битви:

27 червня 1709 р. відбулася знаменита Полтавська битва, що на багато десятиліть визначила долі України та Росії. Російська армія налічувала 76 тис. офіцерів та солдатів, а й також 20 тис. українських козаків. Шведи мали коло Полтави 20-тисячну армію і, окрім того, 1 тис. козаків на чолі з Мазепою, які охороняли шведський обоз. Виїхавши напередодні на огляд місцевості з двома гвардійцями, Карл 12 зустрівся з пікетом козаків та вирішив атакувати його. Король бився з козаками особисто і зазнав серйозного поранення в ногу. Тому в день битви король не зміг би керувати своїми військами з носилок або сидіти на коні. Так він передав командування Фельдмаршалу Реншильду.

Почалася битва атакою шведської піхоти та кавалерії. Росіяни задалегідь побудували 5 дуг редутів і за допомогою козацької кінноти відбили атаку. Російська кавалерія під командуванням Меншикова і козацький корпус під командуванням Палія провели контратаку, відрізали велику частину військ шведів від їх основних сил і незабаром їх примусили до капітуляції. Карл XI Іперобудував свої війська і чекав підходу батальйонів, зв'язок з якими був утрачений, але вони були вже в полоні росіян.

О 9 годині ранку почав виводити війська з табору Петро I. Шведи не повірили своїм очам - російська армія, яка відступала перед ними завжди, шикувалася в бойові порядки, аби прийняти бій. Наполеглива битва почалася, в ході неї шведи, що не мали артилерії, поступово відступали. Потім на них була проведена атака російської кавалерії, після якої шведи, не витримавши натиску, побігли геть з поля бою. У російській полон потрапили Фельдмаршал Реншильд, генерали, перший міністр Петро I організував обід на честь перемоги, на який були запрошені полонені високопоставлені шведи. Перший тост підняв за своїх учителів цар. Коли Фельдмаршал Реншильд спитав, хто ці вчителі, Петро I відповів: "Ви, шведи. Ви навчили нас, як треба воювати". Тим часом Мазепа і Карл 12 з невеличким

загоном переправилися через Дніпро й утекли в володіння турків. 16 тис. шведів здалися в полон. Перемога була повною і безсумнівною. Карл XII надовго вибув із війни, а Мазепа 21 вересня помер у молдавському місті Бендери у віці 70 років.

До Молдавії разом із Мазепою втекли 50 представників козацької старшини, 500 козаків і більше 4 тис. запоріжців. У 1710 р. емігранти обирали гетьманом Орлика Пилипа, який склав власну конституцію, на випадок повернення до України. На початку 1711 р. Орлик із татарами і запорожцями вступив на територію України, але незабаром був розбитий і втік. Протягом довгих років емігранти з України поневірялися по європейських країнах, їм так і не вдалося повернутися на Батьківщину.

Причини поразки шведів:

Прекрасно реалізована політика «випаленої землі», коли на шляху шведської армії села спалювали та запаси продовольства знищувалися, — це є безперечною і «тактичною» заслугою Петра I — царя Росії. Зима 1708 — 1709 рр. страшна за наслідками, проведена шведами у Зеньковці, Ромнах, Гадячі та Опошні, розглядається істориками Швеції як наслідок поразки корпусу генерала Левенгаупта у битві під Лісною. 28 вересня 1708 р. шведи втратили близько 10 тисяч солдат всієї артилерії та понад 7 тисяч возів із продовольством дозволили Петру I назвати цю битву, що відбулася рівно за 9 місяців до Полтавської, «матір'ю» останньою. Надія на допомогу з боку Речі Посполитої та Кримського ханства була марною. Не можна не відзначити й фатальне поранення Карла XII напередодні. Той, хто був талісманом перемоги для будь-якого шведського солдата, втратив можливість переміщатися полем бою і опинився на ношах. У вирішальній битві російські війська мали п'ятикратну перевагу в живій силі. Карл XII на одній із останніх воєнних рад сказав, що він бажає, щоб ані він, ані будь-хто з армії не повернувся живим із даного походу. Цей факт більш ніж переконливо показує моральний стан Карла 12 та війська перед Полтавською битвою. Проте шведська армія до літа 1709 р. залишалася боєздатною, а полководець діяв обачливо.

Наслідки битви:

Для України наслідком Полтавської катастрофи була московська військова окупація й щораз більше обмеження автономних прав Козацько-Гетьманської держави. Лівобережна Україна 1709 року зазнає відчутного удару по своєму самоврядному Полтавська битва мала далекосяжні наслідки і для всієї Європи. Шведський історик Петер Енглунд зазначає: Від дня Полтавської битви закінчився період шведського панування, Московське царство почало звільнятися від свого старого ворога, могутнього сусіда, який закривав вихід до Балтійського моря. Водночас, Полтавська битва стала колосальною катастрофою не тільки для Швеції, але й для Європи; вона зламала колишній баланс влади, — могутність після Полтави переходить від Швеції до Московського царства, яка міцніє і перетворюється у велику державу.

«СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ»

1. «Історія України: Навчальний посібник». Автори — Гарін В. Б., Кондратенко О.В., Кіпцар І.А. 2012р.
2. Газета «День» №200, 17 листопада 2007 року.
3. Сокирко О. Г. Український рубікон. Полтавська битва 27 червня 1709 р. — К. : «Темпора», 2008.
4. Станіславський В. В. Полтавська битва // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2011

Куца Софія Вікторівна – учениця 8-ФХ класу Подільського науково-технічного ліцею для обдарованої молоді, м. Вінниця

Шиманська Анастасія Сергіївна – вчитель історії Подільського науково-технічного ліцею для обдарованої молоді, м. Вінниця, pani.shymanska@gmail.com

Kutsa Sophia Victorivna - student of 8-FH class of the Podilskyi scientific and technical lyceum for the gifted young people, Vinnytsya

Shymanska Anastasiia Serhiivna – teacher of history of the Podilskyi scientific and technical lyceum for the gifted young people, Vinnytsya, pani.shymanska@gmail.com